

ש"ח ב

וכששבו הרעימו עליו את כל העדה
— "וימותו גו"י."

אבל עפי"ז צלה"ב:

(א) כל המסופר כאן כבר ידוע ממ"ש
לפנ"ז. [באם נפרש ששבו פעם שני'
והרעימו ה"ז חידוש פסוק זה. אבל
לפי פרש"י שהמדובר בהרעימו ש'
לפנ"ז] הרי כל הכתוב מיותר. וכהקדמה
להפסוק שלאחריו — לספר עונם שהוא
הסיבה ד"וימותו" — הרי כ"ז מובן
מהקודם.

(ב) לפי"ז הו"ל לרש"י להעתיק רק
תיבת "וישבו" ולפרש "וכששבו מתור
הארץ" ולא יותר.

(ג) מאי קמ"ל רש"י במ"ש "הרעימו
עליו את כל העדה בהוצאת דבה" —
הרי זה נאמר בפירוש בהפסוק.

(ד) מה מוסיף רש"י בסיומו "אותם
אנשים וימותו"?

אין לומר דבא לשלול "כל העדה"
שהזכיר לפנ"ז — כי זה מפורש בכתוב
"וימותו האנשים מוציא גו". גם דחוק
גדול לומר — שכיון שארך מאמר
המוסגר הנ"ל — חוזר על הראשו'
נות"ז ומבאר שכ"ז הקדמה ל"וימותו",
כי לפירושו "כששבו מתור הארץ כו'".

(5) וראה בס' הזכרון שמתרץ את הוא"ו
ד"וימותו".

(6) ובקושיית האוה"ח, אלשיך, ועוד.
ומה שתירץ האוה"ח שהכתוב בא להשמיענו
הטעם למה מתו תומי' (אף שבכלל הקביה'
מאריך אף), כי ה' אצלם ה' דברים
המרוצים בהכתוב — הרי: (א) אין מה
(אפילו) רמז בפרש"י. (ב) אי"ז ע"ד הפשט,
כ"א ע"ד הרמז וכו'.

(7) ע"ד פרש"י וארא ו, ל.

א. בפירושו עה"פ: "והאנשים אשר
שלח משה לתור את הארץ וישבו
וילינו עליו את כל העדה להוציא
דבה על הארץ" מעתיק רש"י את
התיבות "וישבו וילינו עליו" ומפרש:
"וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו
את כל העדה בהוצאת דבה אותם
אנשים וימותו" (כדלקמן ס"ב).

ופירשו המפרשים: שרש"י בא
לשלול שלא נפרש "וישבו": שהמרג'
לים חזרו עוה"פ — פעם שני' —
להרעים את בני' על משה, אלא שפי'
הוא "וכששבו מתור הארץ הרעימו
עליו את כל העדה בהוצאת דבה";
שמ"ש "וישבו" פירושו "כששבו מתור
הארץ", וכל הפסוק הוא חזרה על מ"ש
כבר, בתור הקדמה למ"ש אח"כ "וימו'
תו וגו'" — היינו ש"והאנשים אשר
שלח משה גו' (הם) וימותו גו'".

והכרחו של רש"י לפרש כן: באם
עיקר חידוש הכתוב הוא שהלינו את
בני' שנתי, הו"ל להתחיל בזה ולכתוב
"וישבו האנשים גו' וילינו עליו גו'";
וכיון דמתחיל "והאנשים אשר שלח
משה גו' וישבו וילינו גו'" משמע
שעיקר חידוש הכתוב הוא בנוגע ל'
האנשים" — ולא בשאר הענינים
שבפסוק זה, ולכן מפרשו: שהאנשים
(ובתור מאמר המוסגר — מבאר עונם)
— אשר שלח משה לתור את הארץ,

(1) פרשנו יד, לו.

(2) גוי"א עה"פ. ספר הזכרון (להרא'
בקראט הלוי) עה"פ.

(3) וכמו שפי' בחזקוני עה"פ.

(4) וכ"פ בס' הזכרון. וראה לקמן הערה

בפשטות קשה לרש"י מש"כ אח"כ (מוציאי) דבת (הארץ) רעה, וכאן כתיב (להוציא) דבה (על הארץ) בלי הוספת "רעה" — וע"ז מתרץ ש"דבה" כל דבור במשמע "וישנה לטובה וישנה לרעה, לכך נאמר מוציאי דבת הארץ רעה שיש דבה שהיא טובה".

אבל עפ"ז אינו מובן:

(א) מקום פי' זה הי' צ"ל בפסוק הבא, כי שם מתעוררת הקושיא: למה מוסיף "רעה".

(ב) גם את"ל (מאיזה טעם) ששייך הוא לתיבה "דבה" שבפסוק דילן — הרי בפשטות אין קשר בין פי' "דבה" עם מש"כ רש"י בתחלת דיבור זה — וא"כ הי' צריך רש"י לפרשו בדיבור בפ"ע — להעתיק תיבת "דבה" ולפרשה: כל הוצאת דיבה כו'.

(ג) למה כופל רש"י עוה"פ בסיום פירושו "שיש דבה שהיא לטובה", הרי כבר כתב "וישנה לטובה וישנה לרעה"?

ג. הביאור בכ"ז:

נוסף על הנ"ל, שכונת רש"י לשלול שלא נפרש "וישבו וילינו", שהלינו שנית — הנה בעיקר בא לתרץ ה"קושיא האמורה: כל הכתוב מיותר, כי אין בו חידוש.

ועוד בא לתרץ קושיא נוספת בפסוק דילן: בדברי הקב"ה למשה בפרשה זו מדגיש שהתלונה שהלינו המרגלים היתה על הקב"ה, וכמפורש יי "עד מתי לעדה הרעה הזאת [המרגלים יי] אשר המה מלינים עלי גו'", וכן מפורש

— כ"ז מובן ואין רש"י צריך לכותבו בפירוש י'.

ג. אח"כ ממשיך רש"י (באותו הדיבור): "כל הוצאת דבה לשון חנוך דברים שמלקיחים לשונם לאדם לדבר בו כמו י' דובב שפתי ישנים וישנה לטובה יי וישנה לרעה, לכך נאמר כאן מוציאי דבת הארץ רעה שיש דבה שהיא לטובה יי".

(8) בפשטות הי' אפ"ל שכונת רש"י לפרש שמ"ש "וימותו האנשים וגו'" — הכונה לאותם האנשים הנזכרים בפסוק זה [כי ממשמעות הכתובים יש מקום לומר שאינם אותם האנשים (וכפי' הרא"ש — הובא בב"י שבהערה 23) דאל"כ "האנשים" פעם ב' ל"ל, וגם למה חוזר עוה"פ, מוציאי דיבת הארץ רעה — אבל ראה לקמן בפנים סיד], ועפ"ז תומתק הדגשת רש"י "אותם", אבל אין לומר שזהו עיקר כונת רש"י בתיבות אלו, כי א"כ הו"ל לרש"י לפרשו עוה"פ "וימותו גו'" ולא כאן על התיבות "וישבו וילינו עליי".

(9) שה"ש ז, י.

(10) ומה שהקשה הרמב"ן (ומביאו גם הטור הארוך) ממ"ש (משלי י, יח, כה, י) "וכוציא דבה הוא כסיל" ו"דבתן לא תשוב" — הרי שם א"צ לפרש "רעה" כי בא בהמשך להנאמר לפניו בקרא (ראה פרש"י ומצוד"ט שם) ומובן הוא מעצמו.

(11) עפ"ז מובן דיוק לי' רש"י ריש פרשתנו "לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחי" (דלכאורה הו"ל "על שדברה באחי" — לי' הכתוב — ותו לא) כי רצונו להדגיש שדבה — טתם — דברה באחי', לא דבה רעה, דהרי כל מה שאמרה הי' אמת (וגם) "לא נתכוננה לגנותו" (פרש"י בהעלותך יב, א), אלא שהיא חשבה שאי"ז רצוי — ולפי האמת "יפה עשה" (פרש"י שם, ד, וראה פרש"י שם, ח), ואעפ"כ נענשה, כ"ש המרגלים שהיו צריכים להמנע מלדבר על אי"י, (ואעפ"כ לא פרש"י כן שם בפירוש — כי אי"ז נוגע לפי' הפשט של הכתוב ההוא).

הקב"ה אמר "סלחתי כדברריך"¹⁹, שלא ימותו תיכף, אלא במשך הארבעים שנה, ועד שלא מת אחד מהם פחות מבן ששים וכו"²⁰ — וא"כ למה לא הועילה תפלתו של משה גם בנוגע להמרגלים שלא ימותו תומי"י עוד באותו יום (וכדמוכח ממ"ש אח"כ²¹ "וישכימו בבקר וגו'" — דע"פ פש"מ כל הכתוב קודם לזה (כולל "וימותו האנשים וגו'"²²) אירע באותו יום).

(19) שם, ב.

(20) פרש"י שם, לג.

(21) ומה שתי' האוה"ה הוא ע"ד הרמז

כו' (ראה לעיל הערה 6).

(22) יד, מ.

(23) כן הוא ע"פ פש"מ (ראה תשובות הרא"ש — הובא בב"י ובה"ח או"ח סתק"פ).

אבל ע"פ ההלכה מפורש בטושו"ע (שם ס"ב, ובה' בסוף מגלת תענית) שמתו ביי' באלול (וראה ב"י שם — ובאה"ט שם סק"ג שמתו בו' באלול, וכן מפורש בתיב"ע), ועפ"י הפסוקים לרלח הם מאמר המוסגר (כדי לסיים ספור הנעשה במרגלים עצמם). — וראה לקו"ש כרך ח' ע' 298 שעפ"י מובן מ"ש בתניא ספכ"ט "לא הראה להם מרעה שום אות ומופת כו'", עיי"ש. ולהעיר שלא קאי אזה"ז בשיטת הב"י (לשמיד) נשתרבר לשונם כו' והיו מתמצים בחולאים רעים עד ז' באלול²⁴, כי אי"כ ראו מקד איך נשתרבר לשונם והתחילו החולאים — וג"ז הוא אות ומופת.

ופי' הב"י הוא עפ"י המכילתא (בשלח טז, יג) שהובא בפרש"י בהעלותך יא, (כ) ש"הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום וה' כשרים כו'", אבל לפי הספרי (שם) פרש"י (שם) "הכשרים מתמצים על מסותיהם משא"כ הרשעים" — אין לומר שהמרגלים יהיו מתמצין כו'.

ולפי הספרי צ"ל שכאן מתו מיד — או שגם לשונם לא נשתרבר מיד*. וגם זהו — בדא"פ — יסוד אדה"ז בתניא.

(*) וי"ל דגם להמכילתא אין מוכרח

בנוגע לשאר בניי"י "אם גו' לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי גו' — ובפסוק זה נאמר "וישבו וילינו עליו גו'", על משה?

ואף שבפועל הלינו גם על משה, כמ"ש "וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל גו'" — הרי: (א) גם אהרן בכלל (ובשוה), לכאורה, למשה), וכאן מוזכר רק את משה. (ב) ועיקר: פשוט שעון התלונה על הקב"ה חמור יותר מהתלונה על משה. ומדוע מדגיש הכתוב שהלינו את כל העדה עליו — על משה?²⁵

ומכיון שרש"י בא לתרץ (גם) קושיא זו לכן מעתיק גם התיבות "וילינו עליה"²⁶.

ועוד: נקודת התירוץ בפרש"י ב' כוונת כל הכתוב — מבוארת ע"י התיבות "וילינו עליה" (כדלקמן), ולכן מעתיק רש"י גם תיבות אלו.

ד. והביאור בזה: כתוב זה בא לתרץ קושיא פשוטה: בהפסוקים ש' לפנ"ז מבואר איך שחרה אף ה' בבניי, עד שאמר "אכנו בדבר ואורשנו"²⁷, ואעפ"כ פעל משה ע"י תפלתו ש-

(14) יד, לה.

(15) שם, ב.

(16) וגם קושיא זו — ראי' (לרש"י) שאין פי' הכתוב שהלינו עוה"פ את בניי — דהרי שינה הכתוב וכתב כאן עליו.

(17) ומעתיק תיבת "וישבו" — לפרשה ולשלול הפי' "וישבו" הלינו עוה"פ, וכג"ל. ואף שב' ענינים אלו [(א) ש"וישבו"

אין פי' — עוה"פ. (ב) לתרץ ה"עליו" (וכונת כל הכתוב)] הם ב' ענינים נפרדים, והו"ל לרש"י לפרשם בב' דבורים נפרדים, כידוע — מ"מ ה"ה תלויים זב"ז (כבהערה הקודמת).

(18) יד, יב.

גור נעשה סניגור"י, וגם, דנים לאדם
 "מדה כנגד מדה"²⁸.

וזהו שפרש"י על התיבות, וישבו
 וילינו עליו" — "הרעימו עליו את
 כל העדה בהוצאת דבה, אותם אנשים
 וימותו" — היינו שכל הכתוב בא
 להגיד ש(רק) האנשים האלו הרעימו
 עליו, ולכן, הם שמתו תומ"י, כי עבורם
 לא הועילה תפלת משה.

ואף שגם בנ"י הלינו על משה,
 כמ"ש²⁹ "וילנו על משה גו' כל בנ"י
 גו' " — הרי לא נתכוונו בזה לחלוק
 על משה עצמו, כ"א רק שחששו ש-
 מביאם "לנפול בחרב וגו'", משא"כ
 המרגלים, שנתכוונו לחלוק על משה³⁰,
 כנ"ל.

ה"ג ויק"ר פכ"א, י. — אבל יש לחלק
 דשאני אדם שהוא בעל בחירה ויכול להפוך
 עצמו מקטיגור לסניגור (ובאגדה"ת הנ"ל שאני
 דכיון שזה גרם כו' — באם יועיל יגרום
 עוה"פ).

27) ואף שבנוגע האומר אחסא ואשוב,
 שאין מספקין בידו לעשות תשובה (יומא
 פה, ב) — שג"ז מטעם "אין קטיגור נעשה
 סניגור" (ראה אגה"ת פי"א) — אומרים ש-
 "אם דחק כו' מקבלין תשובתו" (אגה"ת שם)
 — וכן מובן גם בפשטות הענינים כי אין
 לך דבר העומד בפני תשובה גדולה עכ"פ
 (ראה בראשית ד, יג. פרש"י בראשית ו, יד)
 — מ"מ כיון הוא רק כשה"קטיגור" והי-
 "סניגור" הם באותו האדם עצמו, משא"כ
 בנדו"ד הרי ה"סניגור" הוא (תפלת) משה,
 "קטיגור" הם (הניגוד למשה שב) המרגלים.
 ועפ"ז מובן זה שאפילו בעבודת יוהכ"פ
 דכה"ג בקה"ק — תכלית השלימות דתשובה
 — אין קטיגור דבגוי זהב — נעשה סניגור.
 28) פרש"י בפסוק שלאח"י. אבל ידוע
 הוא מכבר מפרש"י נח ז', יא. יתרו ית, יא.
 נשא ה, כד. ועוד.

29) יד, ב.
 30) ועד"ז ה"י ג"כ במחלוקת קורח

לכן מוסיף הכתוב כהקדמה למ"ש
 "וימותו גו' ", ש"האנשים אשר שלח
 משה וגו' וישבו וילינו עליו את כל
 העדה גו' ", היינו שהם נתכוונו לחלוק
 על משה עצמו³¹, ולכן לא הועיל
 משה בתפלתו לפעול בעדם³², וכהכלל
 שכבר כתבו רש"י לפנ"ז³³ "אין קטי"

24) כדמוכח מכתוב זה עצמו, שאינו
 כותב שהלינו על הקב"ה. ועפ"ז יומתק מ"ש
 רש"י (ריש פרשתנו) "שלקתה על כו' שדברה
 באחי' ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר" —
 ולכאורה מאי נפק"מ כאן במי דברה, והרי
 העיקר שדברה דברים בלתי רצויים, ונענשה,
 והם לא לקחו מוסר? אלא שרש"י מדייק
 להגדיל חטאם*: מרים דברה באחי', במשה,
 הנה לא זה בלבד שלא לקחו מוסר בכללות
 הענין שאין לדבר דבורים כאלו, כ"א שגם
 דברו באותו אדם שדברה היא, כי כנ"ל,
 גם הם הלינו על משה. [ואעפ"כ הועילה
 תפלתו של משה על מרים כי היא "לא
 נתכונה לגנותו" של משה, כ"א טענה
 בסיבת הנהגתו, וכלעיל הערה 11, משא"כ
 המרגלים].

25) וי"ל שלכן מתחיל הכתוב "והי-
 אנשים אשר שלח משה", אף שכבר ידוע
 שמשה שלחם — להחניש שהשליחות היתה
 ע"י משה (ולא ע"י הקב"ה) (פרש"י ריש
 פרשתנו), ובמילא כשמעלו בשליחותם מעלו
 במשה.

26) אחרי טז, ד. וראה ברכות נט, א.
 ושי"ג ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ב. יומא פ"ז

לומר שנשתררב מיד — כ"א רק שנצטער
 ומן — עד חודש ימים, וילמוד סתום מן
 המפורש בשלל.

ועפ"ז יש לקשר: להטור (ואדה"ז) שמתו
 ב"ז — עפ"ז החודש ימים מתחילים לא
 מיד, משא"כ להב"י דמתו בו' צ"ל שמיד
 נשתררב לשונם.

(*) ולכן גם משנה ל' הכתוב "ותדבר . .
 במשה" וכותב "באחי' " — זאין אה מקפיד
 על אחותו "אחי בשרו" ובכ"ז נענשה ורשעים
 הללו כו'.

שבא תיכף לאח"ז, היפך כוונת הכתוב [ואף שבפועל „הרעימו עליו“ ע"י „להוציא דבה על הארץ“, ודרך המקראות בכ"מ לפרש גם במקום שמוכן מעצמו — מ"מ מאחר שע"י הוספת תיבות אלו יש מקום לסעות, ה"מ תאים יותר שלא להזכירן].

לכן מוסיף רש"י תומ"י (באותו הדיבור): „כל הוצאת דבה לשון חנוך דברים כו' וישנה לטובה וישנה לרעה“ — היינו שאין מוזכר בהכתוב ענין דעון, כ"א סיפור דברים: איך „וילינו“ — ע"י דיבור (סתם); בסגנון אחר: בכוונה דייקה התורה וכתבה דיבה (סתם) — שישנה לטובה כו' — כי בתוכן כתוב זה אף אם היו מלינים עליו ע"י דיבור טוב, ג"כ ה' מבואר למה לא תועיל תפלת משה עליהם; כי „אין קטיגור נעשה סניגור“, כו' כנ"ל.

ומביא רש"י ראי' ע"ז יי: „לכך נאמר כאן מוציא דבת הארץ רעה“, היינו שמה שבפסוק שלאח"ז מפורש „רעה“, ושם הרי כוונתו כנ"ל, להגיד טיבת מיתתם לכן הוצרך לכתוב „רעה“ יי — הרי מזה ראי' שבכתוב זה שאין כתוב „רעה“, אין בזה מש"מעות של העון שעשו, ומובן שאין כוונתו להגיד טיבת מיתתם, כ"א למה לא הועילה תפלת משה, וזהו שכפל

(32) וגם: מכיון שכבר הוצרך לפרש פי' „דבה“, מבאר שעפ"ז מובן בדא"ג גם טעם השינוי בין ב' הפסוקים. (33) ובכתוב (יג, לב) „ויוציאו דבת הארץ“ בלא הוספת רעה (אף ששם נוגע שה' לרעה) — כי תומ"י מפרש הכתוב לאמר גו' — תוכנה של הדיבה (וראה באר מים חיים על פרש"י שלנו).

ע"פ הנ"ל יובן בטוב טעם המשך ב' הכתובים (וגם — למה כופל בפסוק השני „מוציאי דבת הארץ רעה“, אף שבפסוק הראשון כתוב כבר „להוציא דבה על הארץ“): בפסוק הראשון לא איירי בהסיבה שגרמה מיתת המרגלים, כ"א — למה לא הועילה תפלת משה (ומש"כ „להוציא דבה על הארץ“, הרי זה רק סיפור המציאות, איך „וילינו“ ע"י שהוציאו דבה על הארץ). ובהמשך לזה, בפסוק השני, בו מפרש „וימיתו האנשים“, מבאר מה היתה הסיבה שגרמה למיתתם — „מוציאי דבת הארץ רעה“, וכאן הכוונה יי — שבזה התנגדו להקב"ה, וכנ"ל דחטא ההתנגדות להקב"ה חמור יותר מההתנגדות למשה יי (אף שרק ע"י התנגדותם ל- משה לא ה' יכול משה להתפלל עליהם) — ולכן כופלו עזה"פ בפסוק הב'.

ה. אבל צלה"ב:

מכיון שכל כוונת הכתוב היא לבאר ש„וילינו עליו“, כנ"ל, ולא לבאר טיבת מיתתם, הרי ה' מתאים יותר, שלא להזכיר בפסוק הא' את העון שבשבילו מתו, דהרי זה כאלו הכתוב מדגיש (גם) כאן טיבת מיתתם דוימתו —

ועדתו שלאח"ז „ויקהל עליהם קורח את כל העדה“ (קורח טז, יט). (30) עפ"ז יומתק מה שפסוק הא' ה"ה בסגנון של סיפור, שהלינו את בני על משה „להוציא דבה על הארץ“, ובפסוק הב' ה"ה בסגנון תואר המרגלים, שהם היו „מוריציא דבת הארץ רעה“ — כי בפסוק הא' רק מבאר איך „וילינו עליו“, משא"כ בפסוק הב' שמבאר טעם מיתת המרגלים — מתאר מהותם, שלכן נתייבו מיתה. (31) ולכן כטיבת מיתתם נאמר „מוציאי דבת הארץ רעה“ — התנגדות (לציחי) הקב"ה (ולא על משה).

יתפלל ע"ע יי, מ"מ גם הם זקוקים לתפלת "משה" שבדורם. והעצם: ראשי אלפי ישראל כו' הם בחי' ראש ומוח כו' יי, ולכן מובן שכמו שהוא בגשמיות, דכשיש חסרון וכאב בא' מאברי הגוף נרגש הוא בראש ומוח דוקא, כן הוא ברוחניות, שהתפלה עבור הקומה שלימה דבני' לכל ה' אנכרים שלה הוא ע"י המוח והראש יי — משה שבדור. ועוד זאת: תפלת היחיד מתעלית ע"י המשה שבדור, להיותו ממוצע המחבר יי בני' להקב"ה, וכמש"נ יי, אנכי עומד בין ה' וביי ניכרם".

ולמדים דבר זה מאופן ההנהגה דמשה רבינו: בני' נטו מדרך הישרה עד שנגזרה עליהם הגזירה ד"אכנו גו", ומכיון שהי' "דור דיעה" יי — שייכים למדריגת מרע"ה יי — בודאי שהיו גדולים בעבודת ה' — כולל בעבודת התפלה, מ"מ רק משה רבינו ע"י תפלתו הוא שפעל שלא זו בלבד שלא מתו תיכף, אלא עוד שחיו כולם עד ס' שנה — היינו שכמה מהם חיו עוד קרוב לארבעים שנה לאחר חטא ה' מרגלים —

- (41) רמב"ם ריש הלי תפלה. וראה שו"ע אדה"ז סק"ו סי"ב.
(42) תניא פ"ב.
(43) ראה שו"ת תת"ס חא"ח סי' קסו.
(44) ראה תורת שלום ע' 158.
(45) ואתחנן ה' ה.
(46) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר פ"ט, ג. וש"ג.

(47) ראה ע"ח ש' הכללים פ"א. ש' הפ' סוקים ר"פ שמות. ובכ"מ. ובלקו"ת בהעלותך (לא, ד): שש מאות אלף רגלי דור המדבר היו תלמידיו שהיו ג"כ מבחי' יסוד אבא שהוא בחי' ביטול וזהו אשר אנכי בקרבו שמשה הוא בחי' מה ואין.

רש"י ומסיים "שיש דבה שהיא ל' טובה", כוונתו בזה לכתוב הא' — שאין מודגש בו טיב הדבור, וגם אם היתה דבה לטובה הי' מובן למה לא הועילה תפלתו.

ו. הוראה בעבודה:

א' בתקוני זהר יי, "אתפשטותא ד' משה בכל דרא ודרא", ואמרז"ל יי "אין דור שאין בו כמשה" — ומובן שכמו שהי' משה רבינו מתפלל בעד כאו"א מבני', ודאג עבור כאו"א יי (עד שהקב"ה בחנו בזה בהיותו "רועה את צאן גו" יי) — כן הוא באתפשטותא דמשה שבכל דור יי, שדואגים ומת' פללים יי עבור כאו"א מבני ישראל שבדורם.

והנה אף שבדאי ישנם כו"כ ש' יכולים להתפלל בעצמם תפלה שלימה: יכו', ואדרכא כאו"א מ"ע מה"ת ש' —

- (34) תס"ס (קיד, א). וראה תניא פמ"ב. ועוד.
(35) ב"ר פנ"ו, ז.
(36) וראה מנחות (סה, א): "משה רבינו אוהב ישראל הי'".
(37) ראה שמ"ר פ"ב, ב. וראה לקו"ש כרך ח ע' 250 ואילך.
(38) וראה פרש"י פנחס (כו, טו, שם, יח) — אודות יהושע: "סובל כאו"א לפי דעתו", "שיוכל להלך נגד רוחו של כאו"א".
(39) ולהעיר ממרז"ל (ב"ב קטז, א): כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. וראה תענית (ח, א): אם ראית דור שהשמים משתכין כ' נחשת מלהוריד טל ומטר כו' ילך אצל חסיד שבדור וירבה עליו בתפלה כו'.
(40) להעיר מברכות (י, סע"ב). עומ"ש שלימה. טור ושו"ע אדה"ז (מהד"ק) סי"ב (והשמיט תפלין). פע"ח וס' האריז"ל בתח' לתו. ועוד.

עד"ז הוא בנוגע למשה שבכל דור,
שהוא הוא הדואג עבור כא"א והוא
הוא המתפלל ופועל ע"י תפלתו —
המשכת כל טוב⁵² בגשמיות⁵³ וב-
רוחניות.

(משיחת ש"פ שלח תשל"ב)

(52) להעיר מתורת הבעש"ט במרו"ל
(ברכות יז, ב. וש"נ) „כל העולם גיוון
בשביל חנינא בניי" — כי שביל הוא צינור
שפתח צנור ושביל השפע (כתר שם טוב
ח"א סי' ה'*) וראה אור תורה נח (ה, ג).
בהקתי מג, ב ואילך).

(53) לקו"ת ד"ה בהעלותך עה"פ מאין
לי בשר (לא, ד).

(*) ראה ביאור על תורה זו הנעתק
בהערות וציונים לכש"ט שם.

[ולא חי צער, כ"א חיים טובים
בגשמיות וברוחניות — שהרי במשך
כל השנים ה' להם לחם מן השמים⁵⁴,
ומים מבארה של מרים⁵⁵, וענני ה'
כבוד שהלכנו עמהם להרוג את הנחשים
ועקרבים ולגהץ בגדיהם⁵⁶ — וגם
ברוחניות היו במדרי' נעלית ביותר⁵⁷].

(48) בשלח טז, לה.

(49) פרש"י חקת כ, ב.

(50) פרש"י בהעלותך י, לד. עקב ה, ו.

(51) ראה לקוטי לוי יצחק (אגרות ע')

שנח ואילך) בפ"י מרו"ל (ב"ב עג, סע"ב)

„אחוי לך מתי מדבר כו' ודמו כמאן דמיב"

סמי"; וכידוע הפי' (עשרה מאמרות מאמר

חקו"ד ח"ב פ"ח) במרו"ל (סנה' קח, א)

„דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב" —

„שאין להם צורך לעוה"ב".

ק ר ח

תקצוף" — כי לפי שהקב"ה יודע מחשבות הרי הוא יודע מי הוא החוטא ועל מי לקצוף, אבל אם נפש "אלקי הנשמות" אינו מובן: מהו ענינו של "אלקי הנשמות" כהקדמה למ"ש "ה" איש אחד יחטא וגו'?"

זהו שרש"י ממשיך: "אין מדת כמדת בור'ד וכו' אבל אתה כו' ויודע אתה מי החוטא", והיינו שלפי פירושו זה ש"אלקי הרוחות" היינו "יודע מחשבות", מוסבר ההמשך בכתוב — וזהו ההכרח לפירושו.

וצריך להבין:

(א) למה לרש"י להסביר הדבר (ש"אין מדת כמדת בור'ד") ע"י ה"משל של "מלך בור'ד וכו'" — איזו הבהרה ותוספת ביאור יש ע"י משל זה?

(ב) באם יש במשל זה איזו הסברה בהענין ולכן מביאו רש"י — מהו ה"טעם שלא הביאו רש"י מוקדם בתורה — בפ' וירא' בטענת א"א (הדומה

(7) בראב"ע הנ"ל כתב: והטעם פ"י אל כי יוכל לכלותם כי הרוחות בידו הם, אבל לפי"ז אין לזה שייכות לטענת משה "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף". (8) ומה שמעתיק רש"י גם תיבת "אל" יש לבאר עפ"מ"ש רש"י (תשא לד, ו): "אל אף זו מדת רחמים וכו'", וע"פ פרש"י בהעלותך יב, יג.

והיינו כי לפרש"י כחנת משה באמרו "אל אלקי הרוחות גו'" היתה לעורר רח"מים, משא"כ לפי הראב"ע שבהערה הקור' דמת ה"ז להיפך, וא"כ גם מתיבת "אל" הוכחה לפירושו.

(9) יח, כב.

א. על הכתוב: ויפלו על פניהם וגו' מעתיק רש"י: "אל אלקי הר"ח" ומפרש: "יודע מחשבות, אין מדת כמדת בור'ד, מלך בור'ד שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא".

והנה בפשטות — כוונתו של רש"י היא: לדייק שאין לפרש "אלקי הרוחות" במובן של נשמות, אלא במובן של מחשבות — ופי' "אלקי הרוחות": אלקים היודע מחשבות. (וכמו שמצינו בפרשה הקודמת: "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו גו'", שתיבת "רוח" הנאמר בה ענינה מחשבה). וההוכחה לזה: רק לפי זה מובנת השייכות של התחלת הדבור "אלקי הרוחות" למ"ש לאח"ז "האיש אחד יחטא ועל כל העדה

(1) פרשתנו טז, כב. ולהעיר: סיום ה' ענין: (הרוחות) לכל בשר. ובירוש' סנה' (פ"ז ה"ח) דמאלקי כל בשר מרבינן ב"ג. ולכאורה צ"ע השייכות לכאן, ואדרבא שייכת דוקא בטענת אברהם (לקמן בפנים). ולהעיר מצפ"ע ס"פ בהר. ואכ"מ. וראה לקו"ש פ' קרח תשל"ו.

(2) מתנחומא כאן. במדב"ר כאן.

(3) ראה ברא"ם כאן.

(4) ראה בתיב"ע ות"י כאן. וראה גם בראב"ע כאן בפ"י הא'.

(5) שלח יד, כד. וראה גם יחזקאל כ, לב ובפרש"י.

(6) וראה רש"י שם: "שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב וכו'", היינו המחשבה כפי שהיתה בלבו וכפי שנתגלתה בדבורו. וראה בנו"א שם: הרוח שהבינו מפיו.